

**Správa o rozvíjaní pohybových spôsobilostí detí v materských školách
v školskom roku 2011/2012 v SR**

Pri výkone komplexnej inšpekcie v **153** (5,33 %) materských školách (MŠ, škola) bola venovaná pozornosť podporovaniu rozvoja pohybových spôsobilostí (PS) detí. Z kontrolovaných škôl bolo **143** štátnych, **9** cirkevných (CMSŠ) a **1** súkromná (SMSŠ). Zdrojom informácií boli zistenia zo **406** hospitácií, z rozhovorov s pedagogickými zamestnancami, analýzy dokumentácie, z fyzickej kontroly priestorov škôl a informačného dotazníka pre riaditeľa MŠ.

Cielené podporovanie rozvoja základných i špecifických pohybov detí, ich športového zápolenia a osobnej disciplíny uviedlo v dotazníku 146 (95,42 %) riaditeľov. Vlastné ciele¹ a rozšírené² učebné osnovy v uvedenej oblasti deklarovali 76 (49,67 %) školskými vzdelávacími programami. Orientované boli, ako v predchádzajúcich školských rokoch, najmä na zdravý životný štýl vrátane prevencie obezity a znižovania chorobnosti detí, na zohľadňovanie potreby prirodzeného pohybu v aktívnej činnosti, zvyšovanie telesnej odolnosti, na rozvíjanie kultivovaného pohybového prejavu a pohybových daností v nadštandardných aktivitách. Školy zámery na podporovanie rozvoja PS plnili v interakcii s vlastnými, národnými i medzinárodnými projektmi.³

Dostatočné spektrum a množstvo telovýchovného náradia malo 90 (58,82 %) a náčinia, niekde zastaraného, však funkčného, 112 (73,20 %) škôl. S ohľadom na miestne podmienky a možnosti realizovalo 148 (96,73 %) škôl rôznorodé aktivity⁴ podporujúce rozvoj PS detí. Zriadenú telocvičňu⁵ malo 29 (18,95 %) a 38 (24,84 %) škôl využívalo telocvičňu základnej školy. Blízke prírodné prostredie využívalo 146 (95,42 %) škôl, vlastný školský areál 137 (89,54 %), športové plochy iných škôl 107 (54,59 %) a obecné športové plochy 93 (60,78 %) škôl.

Podľa denného poriadku učitelia uskutočňovali pohybové a relaxačné cvičenia 1-krát denne v 34 (22,22 %), 2-krát denne v 77 (50,33 %), 3-krát denne v 32 (20,92 %) a 4-krát v 6 (3,92 %) školách. Edukačné aktivity s telovýchovným zameraním realizovali 4-krát v mesiaci v 124 (81,05 %), 3-krát denne v 8 (5,23 %), 2-krát v 13 (8,50 %) a 1-krát v 5 (3,27 %) školách. Pobyt vonku zabezpečovali v závislosti od podmienok a počasia ročného obdobia 1-krát denne v 85 (55,56 %) a 2-krát denne v 64 (41,83 %) školách. Dĺžka pobytu vonku bola rôzna, hodinu a pol v 69 (45,10 %) a dve hodiny v 61 (39,87 %) školách. Viac ako dve hodiny uviedlo 7 (4,58 %) a hodinu 13 (8,50 %) škôl.

Z celkového počtu 815 učiteľov kontrolovaných škôl absolvovalo 63 (7,73 %) vzdelávanie v oblasti PS a prihlásených bolo 21 (2,57 %). Učitelia, ako v predchádzajúcom období, prejavili záujem o aktuálnu odbornú literatúru a o ponuku regionálnych vzdelávacích inštitúcií orientovaných na podporovanie PS detí. Informácie v uvedenej oblasti získavali najmä

¹ V Prešovskom kraji 4 školy, Banskobystrickom 2, v Žilinskom kraji 5 škôl, Trenčianskom 22, Nitrianskom 17 škôl, v Trnavskom 1 škola a v Košickom kraji 3 školy.

² V Trenčianskom kraji 3, Nitrianskom 7 škôl a v Trnavskom kraji 1 škola.

³ Zdravý úsmev, Zdravá škola, Bezpečná škôlka, Dopraváčik, Adamko hravo – zdravo, Evička nám ochorela, Kvapka krvi, Kreslím, cvičím, hop a skok, Zdravie do škôl, Otvorená škola, Buď fit a pod.

⁴ Turistické vychádzky, športové dopoludnia i popoludnia (Beh starostu, Plachého míľa, Na kolesách proti rakovine), olympiády, hry a súťaže, sezónne činnosti, krúžková činnosť, viacboj všestrannosti, detský minimaratón, cvičenie s overbalom, cvičenie rodičov s deťmi, cykloturistika, škola v prírode, predplavecká príprava, korčuľovanie, lyžovanie, joga, fitball, basketbal, aerobik, zumba, návšteva soľnej jaskyne a pod.

⁵ V Nitrianskom kraji 9 škôl, v Bratislavskom a Trenčianskom 5, v Žilinskom 1 škola, v Trnavskom, Prešovskom a Košickom 3 školy.

samovzdelávaním a aktivitami⁶ metodického združenia. V podporovaní PS pozitívne hodnotili zdravotnú účinnosť rôznorodých pohybových aktivít (76,70 %), zvyšovanie psychickej a fyzickej odolnosti detí (69,28 %), ich zmysel pre športové zápolenie (47,06 %), dodržiavanie pravidiel (45,10 %) a osobnú disciplinovanosť detí (41,83 %), vybudovanie telocvične a školského areálu (9,15 %). Upozornili⁷ na pretrvávajúci stav (74,07 %) zdevastovaných i nedostatočne vybavených školských areálov, na chýbajúce telovýchovné pomôcky a finančné prostriedky i granty na ich zakúpenie.

Školy spolupracovali⁸ najmä so zákonnými zástupcami, príslušnou samosprávou, inými školami, zložkami integrovaného záchranného systému, športovými klubmi na organizácii a realizácii rôznorodých pohybových, športových, turistických aktivít a krúžkovej činnosti. Revitalizovali školské areály, sponzorky zabezpečovali telovýchovné i sezónne pomôcky.

Učitelia (86,80 %) rozvíjali PS detí spontánnymi i riadenými aktivitami v rôznorodých prostrediach, najmä pohybovými a relaxačnými cvičeniami a pobytmí vonku zaradovanými aj viackrát v priebehu dňa. Niektorí aj častým, cieľovým použitím telovýchovného náčinia, náradia a sezónnych pomôcok. Koordináciu pohybového aparátu, orientáciu v priestore a vizuomotoriku detí podporovali variabilitou úchopov, podávaní, hodov, chôdze a behov v rôznych zoskupeniach. V nemalej miere aj hudobno-pohybovými hrami, prekonávaním prekážok a využívaním umeleckých výrazových prostriedkov. Informovaním o dodržiavaní všeobecných i dohodnutých pravidiel a postupov, o vhodnom konaní v prírode, dopravných situáciách i na športoviskách iniciovali deti k ochrane svojho zdravia a zdravia spoluhráčov, ako aj ich kladný prístup k pravidelnému, zmysluplnému pohybu vrátane vzájomnej férovej spolupráce.

Deti napodobňovali demonštrované úkony, vhodne držali telo v rôznych postojoch, polohách a adekvátne reagovali na telovýchovné označenia, terminológiu, rôzne vizuálne a zvukové signály. Orientovali sa v uzatvorených, ohraničených priestoroch určených na pohybové, športové aktivity a v blízkom otvorenom prírodnom prostredí. Mali možnosť pohybovať sa podľa vlastných predstáv, riadiť jednoduché pohybové a kruhové hry. Ako v predchádzajúcom období im neboli vytvárané príležitosti na hodnotenie vlastných výkonov a pokrokov, čo je potrebné zlepšiť. Nie vždy učitelia dodržiavali bezpečnostné pravidlá najmä pri prechádzaní cez vozovku a počas neprimerane časovo dlhých a fyzicky náročných vychádzok. Pohybové aktivity v rámci pobytu vonku boli realizované skôr náhodne, čo neumožňovalo dodržiavanie zásad cieľavedomosti, postupnosti, primeranosti. Poddimenzované, prípadne predimenzované požiadavky, vzhľadom na výchovno-vzdelávacie potreby, prispeli k nedisciplinovanosti, odmietaniu a nezájmu detí o ponúkané pohybové činnosti. Príčinami boli často neadekvátne operacionalizované ciele a zvolené najmä kruhové, hudobno-pohybové hry, stagnácia učiteľov v odbornom napredovaní i formálnosť kontrolnej činnosti riaditeľov.

Rešpektovaním pohybového potenciálu detí, variabilitou organizácie, uplatnených metód a využitého telovýchovného náčinia, náradia i sezónnych pomôcok učitelia podporovali rozvoj ich psychomotorických kompetencií a ovplyvňovali zdravotnú účinnosť pohybových aktivít. Deti mali sporadicky problémy s udržaním rovnováhy, dýchaním počas behu, s požadovaným pohybom v organizovanom útvare a s odvíjaním chodila od podložky. Tak, ako v predchádzajúcich školských rokoch boli pozorované slabé miesta v primeranosti, náročnosti, diferencovaní i v zdravotnej účinnosti pohybových aktivít a cvičebných zostáv. V menšej miere v pohybovom vzore učiteľa a v zreteľnosti postupov a pokynov vrátane ľavopreavej orientácie. Nedostatky boli zistené aj v pohodlnosti oblečenia a vhodnosti obuvi

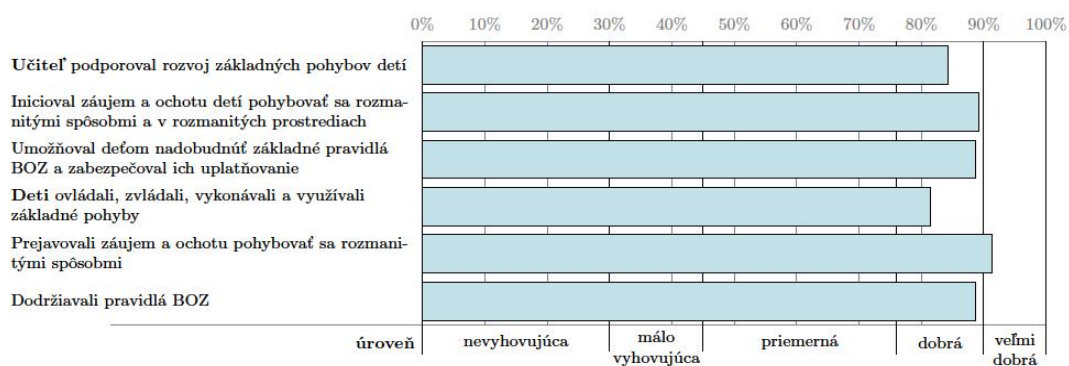
⁶ Odborné prednášky, tvorba interných metodických materiálov a zásobníkov, ojedinele otvorené hodiny a vzájomné hospitácie.

⁷ Ocenili výzvu ministerstva školstva na revitalizáciu MŠ zameranú na modernizáciu a obnovu učebných pomôcok nevyhnutých aj na rozvíjanie pohybových schopností a zručností detí predškolského veku.

⁸ MŠ, Kostolná 49, Malá Trňa a MŠ, Tibava 33 nespupracovali so zákonnými zástupcami, organizáciami, inštitúciami, či športovými klubmi.

na cvičenie i pohybové činnosti nielen detí ale aj učiteľov. Zlepšenie naďalej vyžaduje podporovanie rýchlosti, vytrvalosti a ohybnosti detí športovými hrami, základmi atletiky a gymnastiky.

Graf č. 1 Rozvíjanie pohybových spôsobilostí detí

Rozvíjanie pohybových spôsobilostí detí bolo na dobrej úrovni⁹ (87,44 %), čo je porovnateľné s predchádzajúcim školským rokom. Na veľmi dobrej úrovni bolo v Bratislavskom, Nitrianskom a v Trenčianskom kraji. Na dobrej úrovni v Banskobystrickom, Košickom a v Žilinskom kraji. Na priemernej úrovni bolo podporovanie rozvoja PS v Prešovskom a v Trnavskom kraji.

Záver

Rôznorodými pohybovými činnosťami realizovanými aj viackrát denne v rozmanitých prostrediach boli podporované základné i špecifické pohybové spôsobilosti detí. Dopadom bolo posilňovanie telesnej odolnosti detí v rámci prevencie porúch pohybového aparátu a civilizačných ochorení vrátane obezity. Učitelia zväčša uskutočňovali pohybové a relaxačné cvičenia 2-krát denne, edukačné aktivity s telovýchovným zameraním 4-krát v mesiaci a pobyty vonku hodinu a pol 1-krát denne. Pretrvávajúci deficit finančných prostriedkov obmedzoval obnovu a doplnenie telovýchovného náradia, sezónnych pomôcok a revitalizáciu školských areálov.

Odporúčania a podnety riaditeľom škôl

- monitorovať a hodnotiť v spolupráci s poradnými orgánmi plánovanie a podporovanie pohybových spôsobilostí detí
- spolupracovať so zriaďovateľom na zabezpečovaní a rozširovaní spektra vhodných telovýchovných pomôcok a na revitalizovaní i vybavení školských areálov

zriaďovateľom

- zabezpečovať v spolupráci s riaditeľom školy telovýchovné a sezónne pomôcky, revitalizovanie a vybavenie školských areálov

Štátnemu pedagogickému ústavu

- zabezpečiť materským školám metodiku, prípadne didaktiku rozvíjania pohybových spôsobilostí detí

⁹ Málo vyhovujúca úroveň podporovania rozvoja PS detí: MŠ, Mokry Háj 5.
Nevyhovujúca úroveň podporovania psychomotorických kompetencií: MŠ, Hankovce 32.